

UDK330(4)(497.13)
Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 03.09.1993.

Dr. LJUBOMIR BABAN,
Ekonomski fakultet Osijek

EUROPSKI EKONOMSKI PROSTOR I REPUBLIKA HRVATSKA

Svjetske međunarodne integracije sve više se intenziviraju u gospodarskom životu.

Europska ekonomska zajednica (EEZ), bez obzira što doživljava svoju vlastitu transformaciju, i Europsko udruženje slobodne trgovine (EFTA) stvorile su Europski ekonomski prostor (EEP).

U Sjevernoj Americi SAD i Kanada i SAD i Meksiko stvaraju zonu slobodne trgovine.

Japan je inicijator stvaranja pacifističke zajednice.

Došlo je i do dezintegracijskih procesa. Nestao je SEV i bivše istočno-europske federacije.

U takvim uvjetima postavlja se pitanje gdje je gospodarsko mjesto Republike Hrvatske?

1. UVOD

U suvremenom svijetu na gospodarskom planu prisutne su četiri pojave:

- a) integracijski procesi u svijetu a posebno u Europi,
- b) dezintegracijski procesi (raspad SEV i istočno-europskih federacija),
- c) tranzicija državano (društvenog) vlasništva u privatno vlasništvo i planskog sustava u tržišni sustav,
- d) traženje položaja "trećih zemalja" u novim integracijskim procesima.

Republika Hrvatska u odnosu na europske integracije je treća zemlja. Iako je mlada demokratska država, čiji je gospodarski sustav tržišno orijentiran, bez obzira na nametnuti joj rat, ona ne želi biti autarkična. Njeno mjesto bit će u europskim integracijama.

2. OPCIJE EUROPSKOG UJEDINJAVANJA ("DELORSOVI KRUGOVI")

Europske integracije započele su poslije drugog svjetskog rata. Težišni princip integriranja bio je političko-gospodarski status države.¹ Na taj način stvorene su blokovske integracije.

Još 1949. osnovan je SEV (Sovjet ekonomičeskoj uzajmopomoći - Vijeće za ekonomsku međusobnu pomoć).² Europska ekonomska zajednica (EEZ)³ os-

¹ Poznat je Staljinov stav da se svjetsko tržište dijeli na kapitalističko i socijalističko.

² Vidi o SEV ove radove: 1. Adamović, Lj. i drugi: Jugoslavija i SEV - intenzifikacija ekonomske saradnje Jugoslavije i SEV-a, Privredni pregled, Beograd, 1985; 2. Čalić, N.: Osnivanje, zadaci i razvoj SEV-a, Naprijed, Zagreb 1969; 3. Grličkov, A.: Ekonomski odnosi između socijalističkih zemalja, Privredni pregled, Beograd 1973; 4. Mileta, V.: SEV - program kompleksne suradnje, "Zagreb", Samobor, Zagreb 1985; 5. Prvulović, Lj.: Privredne reforme u zemljama SEV-a, društveno-ekonomske i idejne osnove, Institut za međunarodnu politiku i privredu i "Privredni pregled", Beograd, 1976; 6. Stojić - Imamović, E.: Zemlje SEV-a u svjetskoj privredi, Institut za međunarodnu politiku i privredu i "Privredni pregled", Beograd 1976; 7. Vukadinović, R.: Odnosi među europskim socijalističkim državama, SEV i Varšavski ugovor, Školska knjiga, Zagreb, 1970; 8. Vukičević, M.: SEV i problemi privrednog razvoja "trećeg sveta", Naučna knjiga, Beograd 1989.

³ Vidi o tome detaljnije: Baban, Lj.: EEZ ciljno tržište Jugoslavije, ZIT-CEMA, Zagreb 1990.

novana je 1957., a Europsko udruženje slobodne trgovine (EFTA) 1959.

U tijeku razvoja navedenih međunarodnih integracija nastale su krupne promjene. Europska ekonomska zajednica, zbog svojih unutarnjih razloga, a posebno zbog konkurencije SAD i Japana, je još 1985. započela proces vlastite transformacije. Europsko udruženje slobodne trgovine se brojčano smanjuje. Od osnivanja do danas napustile su ga Velika Britanija, Danska i Portugal. Svoj opstanak traži u tješnjoj povezanosti s Europskom ekonomskom zajednicom. Najveću kataklizmu doživljava SEV i istočnoeuropske federalne države. Naime, te se institucije raspadaju. Dolazi do drukčijih polivalentnih veza među europskim državama.

Europska ekonomska zajednica postaje lokomotivom europske integracije. Ona se nalazi u procesu vlastite konsolidacije, o čemu će biti riječi kasnije.

Jacques Delors, predsjednik Komisije EEZ u programu rada EZ za 1990. predvidio je tri kruga integracije EEZ s europskim državama. Naime, prema njegovom mišljenju redosljed povezivanja EEZ tekao bi ovako:

1. krug: stvaranje Europskog ekonomskog prostora između EEZ i EFTA.
2. krug: pridruživanje srednjeeuropskih država Europskoj ekonomskoj zajednici koje ispunjavaju uvjete o pridruživanju.
3. krug: integracijsko povezivanje novonastalih država bivšeg komunističkog imperija s EEZ.

U ovom radu posebno nas zanima 2. krug povezivanja s EEZ, jer među srednje-europske države spada i Republika Hrvatska.

Jedna od opcija bila je da se sve srednje-istočne europske države integriraju s EEZ. Međutim, ta opcija je nerealna.

One ne ispunjavaju uvjete za integraciju s EEZ. Za sada su učinjena dva prijelazna rješenja:

1. države koje ispunjavaju uvjete pridružuju se EEZ;
2. formirana je Europska banka za obnovu i razvoj srednje i istočne Europe (EBRD - European Bank for Reconstruction and Development) s kapitalom od 10 milijardi ECU. Navedena sredstva imala bi za cilj postepeni razvoj, uz strukturan prilagođavanje, srednje-istočnih europskih država i njihovo postepeno integriranje sa zapadnim europskim državama.

Proširenje EEZ ne može se očekivati za daljnjih desetak godina.

3. TRANSFORMACIJA EUROPSKE ZAJENDICE

Nakon osnivanja EEZ 1957. godine nastajale su promjene u EEZ zbog njenog proširivanja 1973. (EEZ pristupaju Engleska, Danska i Irska), 1981. EEZ pristupa Grčka i 1986. (EEZ pristupa Portugal i Španjolska).

U institucionalnom smislu riječi najveće promjene u EEZ nastaju na osnovi tzv. *Bijele knjige* (Deklaracija Europskog savjeta o unutrašnjem tržištu), koja je usvojena 28-29.6.1985. u Milanu⁴ i *Jedinstvenog evropskog akta* (koji je potpisan 17.2.1986. u Bruxellesu a stupio na snagu 1.7.1987.⁵

Da bismo uočili najbitnije promjene u EEZ, komparirajmo u tablici 1. i institucionalna rješenja prema Rimskom sporazumu, Bijeloj knjizi i Jedinstvenom evropskom aktu.

U tablici 1. naveli smo značajnije odredbe iz navedenih izvora koje se odnose na cilj EEZ, pojam i uspostavljanje unutrašnjeg tržišta, proširivanje sadržaja Europske unije itd.

Tablica 1.

Komparativni pregled bitnih promjena u EEZ na osnovi Rimskog sporazuma, Bijele knjige i Jedinstvenog evropskog akta.

Rimski ugovor (RU) ⁶	Bijela knjiga (BK) i Jedinstveni europski akt (JEA)
1. Cilj EEZ	
Zadatak je Zajednice da osnivanjem zajedničkog tržišta i postupnim usklađivanjem ekonomskih politika država članica, unutar čitave Zajednice unaprijedi ravnomjeran razvoj privrednih djelatnosti, stalan i uravnotežen prirodan razvoj, veću stabilnost, brži porast životnog standarda i bliskije odnose među državama koje joj pripadaju. (RU, član 2)	

⁴ Vidi Bijelu knjigu u časopisu *Evropa danas*, 2/1988, str. 158-222.

⁵ Vidi Jedinstveni evropski akt u časopisu *Evropa danas*, 1/1988, str. 37-53.

⁶ Vidi Rimski ugovor Mlikotin-Tomić, D.: *Pravo Evropske ekonomske zajednice*, Informator, Zagreb 1989., str. 23-103.

Rimski ugovor (RU) ⁶	Bijela knjiga (BK) i Jedinstveni europski akt (JEA)	Rimski ugovor (RU) ⁶	Bijela knjiga (BK) i Jedinstveni europski akt (JEA)
2. Unutrašnje tržište			Nova strategija mora biti koherentna u smislu da joj cilj nije samo ostvarivanje zajedničkog tržišta kao takvog, već stvaranje dinamičnog i prilagodljivog tržišta. Ona ne treba da teži samo uklanjanju prepreka tehničke prirode u razmjeni, već mora omogućiti razvijanje efikasnosti i konkurentnosti poduzeća i povećanje blagostanja i zaposelnosti. (BK, Dio prvi: Uklanjanje fizičkih granica, točka 62)
2.1. Pojam unutrašnjeg tržišta	Unutrašnje tržište predstavlja područje bez unutrašnjih granica na kome je osiguran slobodan tok roba, osoba, usluga i kapitala u skladu s Odredbama ovog Ugovora (JEA, član 8 A, stav 2)		
2.2. Rok za uspostavljanje unutrašnjeg tržišta	Zajednica usvaja mjere u cilju postepenog uspostavljanja unutrašnjeg tržišta tokom razdoblja koji istječe 31. prosinca 1992. godine... (JEA, član 8 A, stav 1.)	2.6. Načini ostvarivanja tržišta roba, usluga, rada i kapitala	Specifičnosti u ostvarivanju tržišta roba, usluga, rada i kapitala navedene su u Bijeloj knjizi.
Zajedničko će se tržište uspostaviti postupno, u prijelanom razdoblju od dvanaest godina. (RU, član 8, stav 1)	Tri su aspekta ostvarivanja unutrašnjeg tržišta: prvo, potrebno je stopiti 10, uskoro 12 (misli se na Portugal i Španjolsku), nacionalnih tržišta Zajednice, kako bi se ona transformirala u jedno ujedinjeno tržište od 320 milijuna potrošača; drugo, treba učiniti da se to ujedinjeno tržište razvija da ne bude statično, već dinamično; treće, u tom cilju treba osigurati da to tržište bude dovoljno fleksibilno, kako bi usmjerilo resurse, kako ljudske i materijalne tako i financijske, u one oblasti gdje će ostvariti najveće ekonomske efekte. (BK, Uvod, točka 8)	3. Fondovi za strukturno prilagođavanje	Zajednica naročito teži da umanji razlike među pojedinih regijama i da prebrodi zaostalost najmanje favoriziranih regija. (JEA, član 130 A, stav 2) U sprovođenju zajedničke politike i ostvarivanju unutrašnjeg tržišta sudjeluju: 1) fondovi za strukturno prilagođavanje: a) Europski fond za orijentaciju i garancije u poljoprivredi; b) Europski socijalni fond; c) Europski fond za regionalni razvoj, 2) Europska investicijska banka i drugi. (JEA, član 130 B)
2.3. Aspekti ostvarivanja unutrašnjeg tržišta		4. Proširenje EEZ	Svaka europska država može se prijaviti za članstvo u Zajednici. Svoju prijavu upućuje Savjetu, koji odlučuje jednoglasno, nakon konsultacije Komisije i nakon što je dobio pristanak Europskog parlamenta koji odlučuje apsolutnom većinom svojih članova. (JEA, član 8)
2.4. Otklanjanje prepreka za uspostavljanje zajedničkog tržišta	Tri su mjere za uspostavljanje unutrašnjeg tržišta: 1. uklanjanje fizičkih prepreka. 2. Uklanjanje tehničkih prepreka. 3. Uklanjanje poreskih prepreka, (BK, Uvod, točka 10)	Svaka europska država može podnijeti zahtjev za učlanjenje u Zajednicu. Svoj zahtjev ona upućuje Savjetu. Savjet donosi jednoglasnu odluku nakon što je prethodno pribavio stav Komisije. (RU, član 273)	Odredbe Ugovora o europskoj suradnji u oblasti vanjske politike nalaze se u Glavi III JEA.
2.5. Strategija ostvarivanja unutrašnjeg tržišta		5. Politička unija	

Najvažnije je uočiti da će EEZ od 1992. godine biti:

- 1) ekonomska unija,
- 2) financijska unija,
- 3) socijalna unija,
- 4) politička unija.

Posebno mjesto u reformiranju EEZ zauzima *europski monetarni sistem*, čije su bitne komponente:

- 1) jedinstvena valuta (ECU),
- 2) jedinstvena centralna banka,
- 3) jedinstvena monetarna politika.

Program Bijele knjige, u institucionalnom smislu riječi, bio je izuzetno velik. Smatra se da je do 1. siječnja 1993. stupilo na snagu oko 95% planiranih mjera.

Monetarna i financijska unija, uključujući i političku, je najteže područje usaglašavanja među zemljama članicama EZ. Prema Delorsovom izvješću uspostavljanje monetarne i financijske unije trebalo bi se odvijati kroz tri faze:

1. faza započinje 1.1.1993.
2. faza započinje 1.1.1994.
3. faza započinje 1.1.1999.

Institucionalna transformacija Europske zajednice utemeljena je Ugovorom o Europskoj uniji,⁷ koji je dogovoren u Maastrichtu (prosinac 1991.) i potpisan 7. veljače 1992. u istom mjestu. Ugovor je u procesu ratifikacije.

4. STVARANJE EUROPSKOG EKONOMSKOG PROSTORA

4.1. Kratki povijesni aspekt o europskom ekonomskom prostoru

Počeci ideja o stvaranju ujedinjene Europe datiraju od 17. stoljeća (Emeric Cruce), odnosno 18. stoljeća (opat de Saint-Pierre, I. Kant, Saintard). Opat de Saint-Pierre prvi je iznio plan o stvaranju Europske unije.

⁷ Vidi Treaty on European Union, together with the complete text of the Treaty establishing the European Community. Official Journal of the European Communities, C 224, Vol. 35, Office for Official Publications of the European Community, Luxembourg, 31. August 1992.

Ideje o ujedinjenju Europe nastavljaju se u 19. stoljeću (J.J. Rousseau, Constantian de Volney, Anarchis Cloots, de Saint-Simon i drugi).

Poslije prvog svjetskog rata nastao je paneuropski pokret za ujedinjenje Europe, čiji je pokretač grof R.N. Coudenhove - Kalgeri. Aristid Brijan, tadašnji francuski ministar inozemnih poslova, priključio se ovom pokretu.

Protivnik Sjedinjenih Država Europe bio je V.I. Lenjin.

V.I. Lenjin⁸ kaže:

"... Sjedinjene Države Evrope su, u kapitalizmu, ili nemoguće ili reakcionarne ... Sjedinjene Države Evrope, u kapitalizmu, isto su što i sporazum o diobi kolonija."

Nema potrebe ocjenjivati Lenjinov stav. Ocijenila ga je najbolje i povijest i suvremena stvarnost.

Nakon drugog svjetskog rata prvi pokušaji u pravcu političke integracije Europe učinjeni su na tzv. Haškom kongresu, koji je održan od 7. do 10. svibnja 1948.

U praktičnom smislu riječi na teritoriji Europe poslije drugog svjetskog rata nastale su asocijacije: Organizacija za europsku ekonomsku suradnju (OEEC), Europska zajednica za ugalj i čelik (CECA), Europska zajednica za atomsku energiju (EUROATOM), Europska ekonomska zajednica (EEZ), Europsko udruženje slobodne trgovine (EFTA), Savjet za uzajamnu ekonomsku pomoć (SEV) i druge.

Ne radi se ni o ujedinjenju cjelovite Europe, ni o federaciji, no i konfederaciji. Riječ je o različitim oblicima međunarodnih integracija, čiji se međusobni odnosi reguliraju ugovorima sui generis.

4.2. Evolucija odnosa EEZ i EFTA

4.2.1. Stavranje zone slobodne trgovine za industrijske proizvode

Okviri ovog rada prelaze elaboraciju o uzrocima nastajanja u zapadnoj Europi dviju asocijacija: zajedničko tržište (EEZ) i slobodno tržište (EFTA).

S obzirom na mnoštvo centrifugalnih činilaca (blizina tržišta, tržišna orijentacija, djelomična komplementarnost itd.), EEZ i EFTA su značajni gospo-

⁸ Lenjin, V.I.: O paroli Sjedinjenih Država Europe, Izabrana djela, Tom 1, knjiga druga, Kultura, Zagreb 1949., str. 305.

darski partneri. Zemlje EZ su u 1987. sudjelovale sa 61% u uvozu zemalja EFTA i s 55% u izvozu EFTA.

Upravo njihovi zajednički gospodarski interesi uvjetovali su da se između EEZ i EFTA još 1972. formira zona slobodne trgovine za industrijske proizvode.

Međutim, za daljnji razvoj međusobnih odnosa između EEZ i EFTA zona slobodne trgovine za industrijske proizvode bila je preuski okvir. EEZ i EFTA stvorile su Europski ekonomski prostor.

4.2.2. Stvaranje Europskog ekonomskog prostora

Početak 1984. između EEZ i EFTA ukinute su preostale carinske barijere i kvantitativne restrikcije koje su bile prepreka za bilateralnu razmjenu industrijskih proizvoda.

Danas se više od 25% svjetske trgovine razmjenjuje na slobodnom tržištu EEZ i EFTA.

Ministri Europskih zajednica i Europskog udruženja slobodne trgovine su 9.4.1984. u Luksemburgu potpisali zajedničku deklaraciju.⁹

Cilj Deklaracije je "formiranje dinamičkog europskog ekonomskog prostora za dobrobit zemalja regije".¹⁰

Navedeni cilj će se postići usklađivanjem standarda, eliminacijom tehničkih barijere, pojednostavljenja graničnih formalnosti i pravila o porijeku robe, eliminacije neloyalne trgovinske prakse, državne pomoći, koja je u suprotnosti sa sporazumima o slobodnoj trgovini i u oblasti pristupa vladinim nabavkama.

Međutim, daljnji korak u institucionalizaciji odnosa između EEZ i EFTA učinjen je novom Zajedničkom deklaracijom ministara EEZ i EFTA koja je sačinjena 2.2.1988. u Bruxellesu.¹¹ Ministri su se složili da bi najbolji način za dalji razvoj bila suradnja i na multilateralnoj i na bilateralnoj osnovi.

Neposredno nakon zajedničkog sastanka u Bruxellesu, šefovi vlada zemalja EFTA su u Oslu od 14.-15.3.1989. donijeli deklaraciju kojom ističu da žele "da se osnuje homogen i dinamičan europski prostor (EES) koji bi se sastojao od svih država -

članica EFTA i EZ."¹² Oni su istakli želju za slobodnim kretanjem roba, usluga, kapitala i osoba.

Finale progovora je Ugovor o Europskom ekonomskom prostoru,¹³ koji je potpisan u Oportu (Portugal) 2. svibnja 1992., a na snazi je od početka 1993.

Nema dvojbe da je Ugovor o Europskom ekonomskom prostoru temeljita institucionalna osnova za daljnji razvoj gospodarskih odnosa između EZ i EFTA.

5. EUROPSKA ZAJEDNICA I TREĆE ZEMLJE

Pod trećim zemljama podrazumijevaju se nečlanice Europske zajednice, odnosno Europskog ekonomskog prostora.

Istakli smo da je u Jedinostvenom europskom aktu, član 8, načelno regulirana mogućnost proširenja EEZ. Prijelazni oblik udruživanja u EEZ je pridruživanje.

Prema Delorovim krugovima prioritet u pridruživanju imat će zemlje srednje i istočne Europe.

Okvir sporazuma o pridruživanju obuhvaća šest zajedničkih elemenata:

1. politički dijalog,
2. slobodnu trgovinu i slobodno kretanje,
3. ekonomsku suradnju,
4. kulturnu suradnju,
5. financijsku suradnju,
6. institucije asocijacije.¹⁴

U posljednje vrijeme ugovore o pridruživanju s EZ potpisale su Poljska, Mađarska, Češka, Slovačka i Bugarska.

Republika Slovenija je 5. travnja 1993. potpisala s EZ pet dokumenata (sporazuma i protokola) o međusobnoj suradnji,¹⁵ a 20.5.1992. s EFTA deklaraciju o kooperaciji.¹⁶

¹² Ibid., str. 29.

¹³ Agreement on the European Economic Area. - EC-Council/Commission, Luxembourg, OPEC 1992., 784 pp.

¹⁴ Vidi o tome detaljnije: EU sporazum o asocijaciji, Evropa '92, broj 11/1990, str. 4.

¹⁵ Vidi: Pogodbeni odnosi Republike Slovenije z Evropsko skupnostjo. ET - evropsko trženje, 20/1993., str. 2-3.

¹⁶ Vidi deklaraciju u EFTA BULLETIN, 2/1992, str. 10.

⁹ EFTA Bulletin, No 2/1984, str. 6-7; vidi prijevod Deklaracije u Evropa danas, 1/1988., str. 56-58.

¹⁰ Ibid., str. 57.

¹¹ EFTA Bulletin, 1/1988., str. 10-11; vidi prijevod u Evropa danas, 2/1988., str. 118-120.

Tablica 2.

000 USD

Izvoz i uvoz Republike Hrvatske sa Zemljama EEZ i EFTA

Zemlje	Izvoz		Uvoz	
	I-IV 1992.	I-IV 1993.	I-IV 1992.	I-IV 1993.
EEZ	488.226	685.974	422.995	697.040
EFTA	71.344	58.633	98.420	161.696
EEP(x)	559.570	744.607	521.415	858.736
Ostale zemlje	761.956	576.147	684.321	750.157
Ukupno	1.321.526	1.320.754	1.205.736	1.608.893

(x) Europski ekonomski prostor

Izvor: Mjesečno statističko izvješće, Državni zavod za statistiku, Zagreb, 6/1993., str. 39.

Nadalje, EZ je također 5.4.1993. s Rusijom potpisala sporazum o suradnji.¹⁷

Istakli smo da Europska zajednica nema namjeru trenutnog proširenja. Međutim, pri odlučivanju o prijemu novih država vodit će se računa o sljedećim elementima:

1. mogućnost pristupajuće države da prihvati obveze koje proizlaze iz članstva, te prilagodbenost zahtjevima političke, gospodarske i monetarne unije;
2. stabilnost demokratskih institucija, pravnih propisa, poštovanje ljudskih prava i prava manjina;
3. funkcioniranje tržišnog gospodarstva;
4. mogućnosti Zajednice za prihvaćanje novih članica.¹⁸

U konstelaciji gospodarskih i političkih odnosa na tlu bivše Jugoslavije i europskog ekonomskog prostora važno je traženje položaja Republike Hrvatske.

6. SADAŠNJI I BUDUĆI ODNOSI REPUBLIKE HRVATSKE S EUROPSKIM EKONOMSKIM PROSTOROM

6.1. Sadašnji odnosi Republike Hrvatske s Europskim ekonomskim prostorom

Republika Hrvatska ima diverzificirane odnose s Europskom ekonomskom zajednicom i Europskim udruženjem slobodne trgovine, odnosno današnjim Europskim ekonomskim prostorom.

Diverzificirani gospodarski odnosi izražavaju se kao:

1. razmjena proizvoda,
2. razmjena usluga (promet, turizam),
3. razmjena kapitala,
4. razmjena rada (privremeno zaposleni radnici u inozemstvu),
5. unilaterano kretanje kapitala (devizne doznake privremeno zaposlenih radnika u inozemstvu, doznacije i slično) itd.

U ovom radu osvrnut ćemo se na razmjenu proizvoda.

U tablici 2. prikazali smo razmjenu proizvoda Republike Hrvatske s Europskom ekonomskom zajednicom i Europskim udruženjem slobodne trgovine za razdoblje od I-IV 1992. i I-IV 1993.

Na osnovi tablice 2 vidljivo je slijedeće:¹⁹

1. izvoz Republike Hrvatske na Europski ekonomski prostor od I-IV 1992. u ukupnom izvozu sudjeluje s 42,3% a od I-IV 1993. s 56,4%.
2. Uvoz Republike Hrvatske s Europskog ekonomskog prostora od I-IV 1992. u ukupnom uvozu sudjeluje s 43,2% a od I-IV 1993. s 53,4%
3. povećava se udio Republike Hrvatske u razmjeni s Europskim ekonomskim prostorom u prva četiri mjeseca 1993. u odnosu na prva četiri mjeseca 1992.
4. stopa pokriva uvoza s izvozom izgleda ovako:

¹⁷ Sporazum o sodelovanju ES z Rusijo, ET - evropsko trženje, 20/1993., str. 4.

¹⁸ Euroscope, god. 2., br. 5/1993., str. 5.

¹⁹ Relativne odnose izračunao autor ovog rada.

	u %	
	I-IV 1992.	I-IV 1993.
za EEZ	115,4	98,4
za EFTA	72,5	36,3
za EEP	107,3	86,7
za ostale zemlje	111,3	76,8
ukupno	109,6	82,1

Stopa pokriva uvoza s izvozom se smanjuje u razdoblju I-IV 1993. u odnosu na razdoblje I-IV 1992., a izrazito je niska za zemlje EFTA.

Za ocjenu penetracije jedne zemlje na inozemnom tržištu može poslužiti i koeficijent (ili stopa) koncentracije izvoza (ili uvoza ili razmjene). Ovdje ćemo primijeniti koeficijent koncentracije izvoza za dvije zemlje (Italija i Njemačka), koji se izračunava ovako:

$$S_{ki} = \frac{\text{Izvoz u dvije zemlje}}{\text{Ukupan izvoz}} \times 100$$

Stopa koncentracije izvoza Republike Hrvatske, uzimajući Italiju i Njemačku kao dvije zemlje u koje se najviše izvozi, iznosi 74,5% za razdoblje I-IV 1992. i 77,2% za razdoblje I-IV 1993., što znači da je stopa koncentracije izvoza znatno visoka.²⁰

Izvoz Republike Hrvatske u zemlje EFTA (sedam zemalja) znatno je manji od izvoza u Italiju ili Njemačku.

Drugim riječima, Republika Hrvatska treba tražiti izvozna tržišta u one zemlje koje su nedovoljno zastupljene u ukupnom izvozu.

6.2. *Budući odnosi Republike Hrvatske s Europskim ekonomskim prostorom*

Poznato je da ne postoje više slobodna tržišta tipa *laissez fair laissez passer* ili tržišta Smithove nevidljive ruke. Mukotrpnosti su i naporu GATT da u okviru multi-

lateralnih pregovora smanji opću carinsku stopu. Drugim riječima, zemlje uvoznice i međunarodne integracije su zaštićene manjim ili većim carinskim i bescarinskim opterećenjima. Isto se to odnosi na EEZ, EFTA, odnosno na današnji Europski ekonomski prostor.

Republika Hrvatska s EEZ i EFTA nema multilateralnu institucionalnu osnovu za suradnju. Međutim, na svjetskoj razini Republika Hrvatska stječe uvjete za integracijsko povezivanje. Postala je članica Međunarodnog fonda, Svjetske banke, Europske banke za obnovu i razvoj suradnje srednje i istočne Europe itd. Nadalje, uputila je zahtjev za članstvo u GATT.

Osim tih pretpostavki Republika Hrvatska mora ispuniti i druge da bi postala članicom Europskog ekonomskog prostora.

Do punopravnog članstva u Europskom ekonomskom prostoru Republika Hrvatska mora ići fazno i to najvjerojatnije ovako:

1. pristupajući GATT morat će smanjiti svoju opću carinsku stopu i bescarinsku zaštitu (npr. uvozne takse),
2. povećavati efikasnost privređivanja,
3. strukturno se prilagođavati svjetskom tržištu, odnosno tržištu EEZ i EFTA na kojem je i do sada znatno sudjelovala.

Na taj i druge načine lakše će postati:

- a) partner institucionalne suradnje, a zatim
- b) pridruženi član EEZ i napokon
- c) članica EEZ.

Ukoliko Republika Hrvatska više primjenjuje međunarodni marketing, utoliko će lakše postati članica jedinstvenog europskog tržišta. Međutim, ovaj zadatak prelazi okvire ovog rada.

LITERATURA

1. Baban, Lj.: EEZ ciljno tržište Jugoslavije, ZIT-CEMA, Zagreb 1990.

2. Bregar, A.: EEP-deo nove evropske arhitekture, Evropa '92., broj 16/1991., str. 3.

3. Mileta, V.: Funkcije Europske zajednice u gospodarskoj integraciji Europe, Politička misao, Vol. 30, No. 1/1993., str. 3-7.

4. Mileta, V.: Gospodarska sinteza Europe, Školska knjiga, Zagreb 1993.

5. Mlikotin-Tomić, D.: Hrvatska europska politika: mogućnosti, nužnosti i neizvjesnosti. Politička misao, Vol. 30, No. 1/1993., str. 17-22.

²⁰ Stopa koncentracije izvoza izračunao autor ovog rada na osnovi tablice 8-2., objavljene u Mjesečnom statističkom izvješću, 6/1993., str. 38.

6. *Milkotin-Tomić, D.*: Sporazum o pridruživanju EEZ, Računovodstvo i financije, 2/1993, str. 76-81.

7. *Rocco, F.*: Remarketing i izvozni marketing - put u budućnost, Tržište, Vol. IV, broj 1/1992., str. 9-11.

8. *Rodin, S.*: Evropska zajednica i nacionalni interesi, Politička misao, Vol. 30, No. 1/1993., str. 22-32.

9. *Samarđžija, V.*: Dovršenje unutrašnjeg tržišta, projekt Europske unije i Europski ekonomski prostor, Politička misao, Vol. 30, No. 1/1993, str. 8-17.

10. *Staničić, M.*: Položaj trećih zemalja u JET-u, Evropa '92, broj 16/1991., str. 2.

Ljubomir Baban, Ph.D. Faculty of Economy, Osijek

EUROPEAN ECONOMIC AREA AND REPUBLIC OF CROATIA

Summary

The world economic integrations are being increasingly intensified in the economic life.

European Economic Community (EEC) regardless its own transformation experience and European Free Trade Association (EFTA) have created European economic area (EEA).

In Northern America, the U.S.A. and Canada and the U.S.A. and Mexico are creating free trade zone. Japan is an initiator of the pacific community creation.

The disintegration processes have been carried out. The Council for Mutual Economic Assistance (COMECON) and the former East European federation have disappeared.

These conditions set the question: where is the economic position of the Republic of Croatia?